

“არაძალადობრივი სამოქალაქო წინააღმდეგობა კოვიდ პანდემიის ფონზე -აშშ-სა და ჰონგ-კონგის შემთხვევები“

**თორნიკე ყრუაშვილი
ნიკოლოზ მახარობლიშვილი**

პოლიტიკის მეცნიერების საბაკალავრო პროგრამა
სოციალურ და პოლიტიკურ მეცნიერებათა ფაკულტეტი
ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი

E-mail: tornike.kruashvili883@sps.tsu.edu.ge

E-mail: Nikolozluka321@gmail.com

აბსტრაქტი

წარმოდგენილი სტატია ეხება დღესდღეობით ერთ-ერთ საკმაოდ მნიშვნელოვან და კვლავ აქტიურ თემაში მყოფ კოვიდ პანდემიის ფონზე მიმდინარე არაძალადობრივ სამოქალაქო წინააღმდეგობას, რომელმაც ჩაანაცვლა შეიარაღებული დაპირისპირება და იქცა საკმაოდ პოპულარულ და მშვიდობიან პროტესტის ფორმად. ამიტომაც დავინტერესდით ამ საკითხით, ვცადეთ ჩვენი მიგნებები და შეფასებები წარმოგვედგინა სტატიის სახით, რაც კიდევ უფრო მეტად მოგვეცემს საშუალებას უკეთ ჩავწვდეთ არაძალადობრივი სამოქალაქო წინააღმდეგობის არსს. ეს უკანასკნელი კი განხილული იქნება ისეთი ორი დიდი სახელმწიფოს მაგალითზე, როგორცაა ამერიკის შეერთებული შტატები და ჰონგ-კონგი. ნაშრომის მიზანს წარმოადგენს განსაზღვროს, თუ როგორ მოქმედებს და მიმდინარეობს არაძალადობრივი სამოქალაქო წინააღმდეგობა კოვიდ პანდემიის ფონზე. ნაშრომის ფარგლებში, გამოიკვეთება რა ზეგავლენას ახდენს ოცდამეერთე საუკუნის მომაკვდინებელი ვირუსი ამ ყველაფერზე და რამდენად ხერხდება კოვიდ პანდემიის მიერ დაწესებულ შეზღუდვებში, მისი აქტიური ღონისძიებების ჩატარება და დასახული მიზნის მიღწევა. საკითხის სიღრმისეულად შესწავლის და სხვადასხვა მეცნიერის თუ ორგანიზაციის შეფასების გაცნობის შედეგად გამოვლინდა ტენდენცია, რომელიც ჩვენი სტატიის მთავარ ბირთვად იქცა. ეს სწორადაც, რომ ორი სახელწმიფო გახლავთ, სადაც არაძალადობრივი სამოქალაქო წინააღმდეგობა საკმაოდ აქტიურ თემაში იმყოფებოდა. ამ ორი ქვეყნის მაგალითზე დაკვირვებამ საშუალება მოგვცა გავგვეკეთებინა დასკვნები და უკეთ ჩავწვდომოდით სხვადასხვა სტატისტიკის დახმარებითაც, თუ რაოდენ წარმატებული ან წარუმატებელი აღმოჩნდა არაძალადობრივი სამოქალაქო წინააღმდეგობა წარდგენილ სახელწმიფოებში და დავსვით მთავარი კითხვა შესაძლებელია თუ არა, რომ ასეთ პროტესტს და მშვიდობიან გამოსვლებს ჰქონდეს მომავალი. საკითხზე მუშაობისას გამოყენებულია თვისებრივი კვლევის მეთოდები. კონკრეტულად, პირველადი წყაროების ანალიზი და კონკრეტული შემთხვევების შესწავლა. აღნიშნულიდან გამომდინარე შესაძლებელია ითქვას, რომ ეს საკითხი ორიენტირებულია სამომავლო პროგნოზებზე, რომლის განჭვრეტაც საინტერესო და მრავლის მომცემი აღმოჩნდა. რამდენადაც აშშ-სა და ჰონგ-კონგის მაგალითებმა ცხადჰყო, არაძალადობრივ სამოქალაქო წინააღმდეგობას პანდემიის პირობებში მომავალი გააჩნია. სავარაუდოა ისიც, რომ წარსული გამოცდილებით, სამოქალაქო პროტესტი კიდევ უფრო დახვეწილი და მშვიდობიანი იქნება.

საკვანძო სიტყვები- არაძალადობრივი სამოქალაქო წინააღმდეგობა, შავკანიანთა უფლებები, ექსტრადაცია, ამერიკის შეერთებული შტატები, ჰონგ-კონგი.

შესავალი

კაცობრიობის არსებობის განმავლობაში საზოგადოებას ყოველთვის გააჩნდა გარკვეული უკმაყოფილება ხელისუფლების მიმართ, რაც შეიძლება გამოწვეული ყოფილიყო სხვადასხვა კანონის გატარებით, მათი ცალკეული გადაწყვეტილებებითა და მოქმედებით. არ აქვს მნიშვნელობა, სახელმწიფო განვითარებულია თუ განვითარებადი, ასეთ შემთხვევებში, საზოგადოების ნაწილი ყოველთვის გამოხატავდა უკმაყოფილებას, რაც, როგორც წესი, გადაიზრდებოდა ხოლმე ქუჩის პროტესტში. ბოლო 50 წლის განმავლობაში, არაძალადობრივი სამოქალაქო წინააღმდეგობა რევოლუციური მოძრაობისა და მობილიზების ერთ-ერთ ყველაზე გავრცელებულ ფორმად იქცა და ერთ დროს საყოველთაოდ აღიარებული შეიარაღებული დაპირისპირებები ჩაანაცვლა. სამოქალაქო წინააღმდეგობამ პიკს დაახლოებით 2010 წელს მიაღწია, თუმცა კოვიდ პანდემიამდე მისი პოპულარობა ეტაპობრივად მცირდებოდა. 2020 წლის შემდეგ, როცა პანდემია აქტიურ ფაზაში იყო, არაძალადობრივი გამოსვლების რაოდენობა მკვეთრად გაიზარდა. (Chenoweth, 2020)

შესაბამისად კვლევის მიზნი არის კონკრეტულ ორ სახელმწიფოში, აშშ-სა და ჰონგ-კონგში არაძალადობრივი მოძრაობების შესწავლა და გაანალიზება. გარდა ამისა, საკვლევ კითხვას წარმოადგენს, რამ გამოიწვია არსებული სამოქალაქო წინააღმდეგობა ამ ქვეყნებში და რამდენად ეფექტურია კოვიდ პანდემიის ფონზე.

თემის გარშემო არსებული სამეცნიერო ლიტერატურის დამუშავების და მეორადი წყაროების გაანალიზების საფუძველზე, აშშ-სა და ჰონგ-კონგის მაგალითებზე მოხდა არაძალადობრივი დემონსტრაციების ტენდენციების განსაზღვრა, ზემოთ აღნიშნულ სახელმწიფოებში კოვიდ ვითარების შესწავლა და შედარება სამოქალაქო პროტესტის შემთხვევებთან. აღნიშნული საკითხი დღემდე არ კარგავს აქტუალურობას, ვინაიდან 2020 წლიდან მოყოლებული მსოფლიოს უმთავრეს გამოწვევას კოვიდ 19 წარმოადგენს, ამის პარალელურად, 2020-2021 წლებში არაძალადობრივი სამოქალაქო წინააღმდეგობა კიდევ უფრო გააქტიურდა. გარდა ამისა, საკითხის შერჩევასა და აქტუალურობის ანალიზისას, გათვალისწინებულია არსებული ქვეყნების ეპიდემიოლოგიური სურათი და საპროტესტო მოძრაობების მუხტი. ზემოთ ჩამოთვლილმა ფაქტორებმა განაპირობა აღნიშნული თემის შერჩევა და კონკრეტული ორი, აშშ-სა და ჰონგ-კონგის შემთხვევების დეტალური ანალიზი.

მეცნიერების მ. ბარტოვსკისა და კ. მერიმანის განმარტებით, არაძალადობრივი სამოქალაქო წინააღმდეგობა გახლავთ პროტესტის ყველაზე მშვიდობიანი და წარმატებული ფორმა, რომელიც დღესდღეობით მობილიზაციის ყველაზე გავრცელებულ ფორმად მიიჩნევა განვითარებულ და დემოკრატიულ სახელმწიფოებში. მათი აზრით, სამოქალაქო წინააღმდეგობა არის ბრძოლის ტექნიკა, რომელიც იყენებს ტრადიციულ ინსტიტუციურ

არხებს, რათა საზოგადოებაში ცვლილებები განხორციელდეს.(Bartkowski & Merriman, 2020) ამგვარ გამოსვლებს, როგორც წესი, თითქმის არ ახასიათებს ძალადობრივი ელემენტები(გამონაკლისია რამდენიმე შემთხვევა,თუმცა ძალადობა არ ყოფილა უკიდურესი ხასიათის). მნიშვნელოვანია აღვნიშნოთ ისიც, რომ 2019-2021 წლები მშვიდობიანი სამოქალაქო პროტესტის პიკი იყო. უნდა ითქვას ისიც, რომ მართალია, 2010 წლიდან იგი დიდი პოპულარობით სარგებლობდა, თუმცა 2020 წლის პანდემიამ მასზეც მოახდინა გარკვეული ზეგავლენა.

ლიტერატურის მიმოხილვა

არაძალადობრივი სამოქალაქო წინააღმდეგობა არის სამოქალაქო პროტესტის ფორმა, რომელიც გამოიყენება სოციალური, ფსიქოლოგიური, ეკონომიკური და პოლიტიკური საშუალებებით, ძალადობისა და მუქარის გამოყენების გარეშე. მეცნიერებმა, ე. ჩენოვეტმა და ჯ. სტეფანმა დააფიქსირეს ასობით არაძალადობრივი მეთოდი- სიმბოლური საპროტესტო აქციები, ეკონომიკური ბოიკოტები, შრომითი გაფიცვები, პოლიტიკურ-სოციალური თანამშრომლობა და არაძალადობრივი ინტერვენცია, რომლებსაც ჯგუფები იყენებდნენ საზოგადოების მობილიზებისთვის სხვადასხვა პოლიტიკური ნაბიჯის წინააღმდეგ ან მის მხარდასაჭერად. არაძალადობრივი ბრძოლა მიმდინარეობს ტრადიციული პოლიტიკური არხების გარეთ, რაც მას განასხვავებს ისეთი არაძალადობრივი პროცესებისგან როგორცაა ლობირება და არჩევნების ჩატარება(Chenoweth & Stephan, 2008).

„პროტესტის არაძალადობრივი ფორმა მშვენიერია, სანამ ის მუშაობს“- თქვა ერთხელ მაკლონმ მეთემ(Dear, 2012). ცოტა ხნის წინ კოლუმბიის უნივერსიტეტის პრესამ გამოაქვეყნა საგანგებო სამეცნიერო წიგნი, რომელიც ნათლად ადასტურებს, რომ მშვიდობიანი პროტესტი მუშაობს ბევრად უკეთ, ვიდრე ძალადობა. შესაბამისად, განდი მართალი იყო, რომ არაძალადობრივი წინააღმდეგობის მეთოდი, როგორც სოციალური ცვლილებების გზა, ბევრად უფრო ეფექტურია და მშვიდობიანია(Dear, 2012).

ეს სიტყვები ეკუთვნის , ჯონ დეარს-ს, რომელიც გახლავთ ამერიკელი კათოლიკე მღვდელი, ქრისტიანი პაციფისტი, ავტორი და ლექტორი , ამასთანავე იესოს საზოგადოების ყოფილი წევრი, რომელმაც მნიშვნელოვანი სტატია შემოგვთავაზა E ჩენოვეტისა და სტეფანის 2008 წლის ნაშრომზე, სახელწოდებით „რატომ მუშაობს სამოქალაქო წინააღმდეგობა: არაძალადობრივი კონფლიქტის სტრატეგიული ლოგიკა“, სადაც განიხილავს, თუ რაოდენ დიდი როლი აქვს არაძალადობრივ სამოქალაქო წინააღმდეგობას და მნიშვნელოვან ტექსტებს გვთავაზობს ამ ნაშრომიდან. ამ უკანასკნელის ციტირებას კი ქვემოთ შემოგვთავაზებთ :

”ჩვენ ვაანალიზებთ ძალადობრივი და არაძალადობრივი წინააღმდეგობის 323 კამპანიას 1990 – დან 2006 წლამდე”, - განმარტავენ ავტორები თავიანთ შესავალში.

მათ შორის არის ასზე მეტი ძირითადი არაძალადობრივი კამპანია 1900 წლის შემდეგ, რომელთა სიხშირე დროთა განმავლობაში გაიზარდა. მათი მზარდი სიხშირის გარდა, არაძალადობრივი კამპანიების წარმატების მაჩვენებლები გაიზარდა. შესაძლებელია ეს შედარებული იქნას ძალადობრივ აჯანყებებთან? შეიძლება ვივარაუდოთ, რომ წარმატების დონე შეიძლება გაიზარდოს, როგორც არაძალადობრივ, ისე ძალადობრივ პროტესტში, მაგრამ ჩვენს მონაცემებში ჩვენ ვხვდებით საპირისპიროს: მიუხედავად იმისა, რომ ისინი არსებობენ, ძალადობრივი ამბოხებების წარმატების მაჩვენებელი შემცირდა. ყველაზე თვალსაჩინო დასკვნა არის ის, რომ 1900 – დან 2006 წლამდე არაძალადობრივი წინააღმდეგობის განვითარება კამპანიამ თითქმის ორჯერ აღნიშნა სრული ან ნაწილობრივი წარმატება, ვიდრე მისმა მონინააღმდეგე ძალადობრივმა პროტესტმა. ანტირეჟიმული წინააღმდეგობის კამპანიების შემთხვევაში 323 კამპანიაში, არაძალადობრივი სტრატეგიის გამოყენებამ მნიშვნელოვნად გაზარდა წარმატების ალბათობა. (Dear, 2012).

ზემოთ განხილულ მეცნიერთა ნააზრევზე დაყრდნობით, შესაძლოა დავასკვნათ, რომ მართლაც წარმატებულად და შედეგიანად მოქმედებს არაძალადობრივი სამოქალაქო წინააღმდეგობა, რომელმაც რეალურად დროთა განმავლობაში შესაძლოა მთლიანად ჩაანაცვლოს ძალადობაზე დაფუძნებული ყველა დემონსტრაცია თუ პროტესტის ფორმა და პოლიტიკური თუ სოციალური პრობლემა, რომელიც საზოგადოების ინტერესებს არ შეესაბამება, გადაჭრილ იქნას მშვიდობიანი გზით.

უფრო სტრატეგიულ დონეზე, მოძრაობებმა გამოიყენა COVID-19 პანდემია, როგორც შესაძლებლობა, უზრუნველყოს მოსახლეობის მომსახურების განვითარება, იყოს აქტიური ჯანმრთელობაზე და უსაფრთხოებაზე მაშინაც კი, როდესაც მთავრობები უარს იტყვიან და გამოავლენენ უთანასწორობებს არსებულ ჯანმრთელობის და ეკონომიკურ სისტემებში. გლობალური პანდემიის კრიზისის განვითარებასთან ერთად, განვითარდება მოძრაობების გეგმები და ტაქტიკაც. ქუჩის საპროტესტო აქციების დომინირებამ, როგორც არაძალადობრივი მოქმედების ცენტრალურმა ტაქტიკამ, შეიძლება გაართულოს ეს ევოლუცია. (Pinckney & Rivers, 2020).

ამრიგად, მიუხედავად მსოფლიოში ბოლოდროინდელი შეფერხებებისა არაძალადობრივი კამპანიებისთვის, 2020 წელს არ დასრულებულა არაძალადობრივი სამოქალაქო წინააღმდეგობის არსებობა. მიუხედავად პანდემიისა, არაძალადობრივი სამოქალაქო წინააღმდეგობა კვლავ აქტუალური იქნება. (Chenoweth, 2020).

მეთოდოლოგია

მოცემული სტატია მეთოდოლოგიურად განეკუთვნება თვისებრივი კვლევის კატეგორიას. იმისთვის, რომ დასახულ მიზანს მივაღწიოთ და პასუხი გავცეთ შემდეგ შეკითხვებს, რამ გამოიწვია სამოქალაქო მშვიდობიანი პროტესტი კონკრეტულ სახელმწიფოებში და რამდენად ეფექტურია იგი კოვიდ პანდემიის ფონზე.

ჩვენი კვლევის მიზანს წარმოადგენს შევისწავლოთ და გავაანალიზოთ არაძალადობრივი სამოქალაქო წინააღმდეგობა კოვიდ პანდემიის ფონზე, ამასთანავე გავეცნოთ კონკრეტული სახელმწიფოების შემთხვევებს.

ნაშრომი წარმოადგენს სხვადასხვა სტატიებისა და წყაროების ანალიზს, რომელშიც პარალელურად წარმოჩენილია მეცნიერებისა და ანალიტიკოსების შეფასებები მოცემული საკითხების გარშემო. მთავარი მიზნის მისაღწევად, როგორც უკვე აღვნიშნეთ, გამოყენებულია თვისებრივი კვლევის მეთოდი, კონკრეტულად, მეორეულ მონაცემთა ანალიზი და შემთხვევის შესწავლა. მასალის შესწავლისას მოპოვებულია სტატისტიკური მონაცემები, რომელიც აღწერს არაძალადობრივი სამოქალაქო მოძრაობების სიხშირესა და გეოგრაფიულ განფენილობას. მონაცემები დამუშავებულია კონკრეტულ დიაგრამებსა და გრაფიკებზე დაყრდნობით

ნაშრომის საწყის ეტაპზე განხილულია, თუ როგორ ჩამოყალიბდა არაძალადობრივი სამოქალაქო წინააღმდეგობა, როგორც პროტესტისა და მობილიზაციის ყველაზე გავრცელებული ფორმა და რა „ბედი ეწია“ მას კოვიდ პანდემიის ფონზე.

კოვიდ პანდემია და არაძალადობრივი სამოქალაქო წინააღმდეგობა: აშშ-სა და ჰონგ-კონგის შემთხვევები

კოვიდ პანდემია გახდა ის მიზეზი რამაც ხალხი აიძულა დაეტოვებინა მშვიდობიანი გამოსვლები და დამორჩილებულიყვნენ იმ შეზღუდვებს, რომელიც კრძალავდა ამგვარ ფართო მასშტაბის მქონე შეკრებებს. თუმცა ყველაფერი სირთულისკენ წავიდა მაშინ, როდესაც ამერიკის შეერთებულ შტატებში კვლავ აქტუალურ საკითხად იქცა შავკანიანთა უფლებების დარღვევის საკითხი, რამაც მოსახლეობის უმრავლესობა აიძულა პროტესტის ფორმად სამოქალაქო წინააღმდეგობა გამოეყენებინათ და ამით შებრძოლებოდნენ მთავრობის პოლიტიკას, იმ მძიმე და არასახარბიელო გარემოში, რასაც კოვიდ პანდემია ქმნიდა. ასევე გამოიკვეთა საკამოდ მნიშვნელოვანი და საინტერესო ტენდენცია, აშშ-ს კრიზისის მონიტორინგის სამსახურის თანახმად, ადამიანებმა, რომლებმაც დაკარგეს საკუთარი სამუშაო და საარსებო წყარო, უფრო მეტად იყვნენ ჩართულნი და ხშირად მონაწილეობდნენ საპროტესტო გამოსვლებში. (US crisis monitor, 2020).

კრიზისის მონიტორინგის ცენტრის ცნობით, ამერიკის შეერთებულ შტატებში მკდომარეობა სულ უფრო და უფრო რთულდებოდა, მათი პროტესტი კი სხვადასხვა პრობლემებს ეხებოდა, როგორცაა: უმუშევრობა, სკოლების გახსნა და ნიღბების მანდატები. პანდემია, რა თქმა უნდა, შეეხო პოლიტიკის სფეროებსაც. პოლიტიკური პარტიები იყოფოდნენ დემონსტრაციების დროს ლოკდაუნის მომხრე და მოწინააღმდეგე ჯგუფებად. შემდეგი სტატისტიკა კი ნათელ სურათს გვანახებს იმის შესახებ, თუ რაოდენ გაიზარდა, კოვიდ პანდემიის დროს დემონსტრაციათა რიცხვი ამერიკის შეერთებულ შტატებში. 24 მაისის შემდეგ, პანდემიასთან დაკავშირებული 1000 – ზე მეტი დემონსტრაცია დაფიქსირდა 47 შტატსა და ვაშინგტონში, განსაკუთრებით კალიფორნიაში, ნიუ – იორკში, ფლორიდასა და ტეხასში. აგვისტოს დასაწყისში კი უფრო მეტად მოიმატა დემონსტრაციებმა შავკანიანთა უფლებების დაცვის საკითხში. (US crisis monitor, 2020). ეს ყველაფერი ცხადყოფს იმას, თუ რაოდენ განვითარებული პოლიტიკური კულტურა ახასიათებს ამერიკის მოსახელობას, და ზოგადად მივდივართ იმ დასკვნამდე, რომ კოვიდ პანდემია არ აღმოჩნდა ის პრობლემა, რაც შეაფერხებდა სიმართლის მოსურნე ხალხს, მოეწყო დემონსტრაციები და საკამოდ აქტიურად ყოფილიყვნენ ჩართულნი არაძალადობრივ სამოქალაქო წინააღმდეგობაში.

არაძალადობრივი სამოქალაქო წინააღმდეგობის მთავარი წერტილი არა მხოლოდ ამერიკის შეერთებული შტატები, არამედ ჰონგ-კონგიც გახლდათ. საპროტესტო მოძრაობები, ძირითადად ეყრდნობოდა დიდი საზოგადოებრივი გამოსვლების ტაქტიკას, როდესაც ხალხი გამოდიოდა ქუჩებში ჰონგ-კონგიდან ჩინეთამდე მეტი დემოკრატიის, ეკონომიკური თანასწორობისა და სოციალური სამართლიანობის მოთხოვნით. ზოგიერთმა მშვიდობიანმა მოძრაობამ, კერძოდ რევოლუციამ, რომელიც მიმართული იყო ომარ ალ-ბაშირის წინააღმდეგ, წარმატებით განახორციელა საკუთარი მიზნები. (Pinckney, J & Rivers, M, 2020). ჰონგ-კონგშიც საკამოდ აქტიური და ცოცხალი გამოსვლები მიმდინარეობდა ექსტრადაციის მოთხოვნით, რომელზედაც საფუძვლიანად შემდგომ ვისაუბრებთ. არაძალადობრივი სამოქალაქო წინააღმდეგობა იქცა პროტესტის გამოხატვის ყველაზე ძლიერი იარაღიც, რომელმაც შეძლო და გადალახა ის ბარიერები, რომლებსაც თავად სახელწმიფოები აწესებდნენ კოვიდ პანდემიის პირობებში.

აღნიშნული საკითხი არ ჰკარგავს აქტუალურობას, ვინაიდან 2020 წლიდან მოყოლებული დღემდე კოვიდ პანდემია კვლავ აქტიურ ფაზაშია მსოფლიო მასშტაბით და მხოლოდ რამდენიმე ქვეყანაა ისეთი, რომელმაც შეძლო და პანდემია თითქმის დაამარცხა. მიუხედავად მძიმე ეპიდემიოლოგიური ვითარებისა, 2020-2021 წლებში სულ უფრო გამწვავდა და გააქტიურდა არაძალადობრივი წინააღმდეგობები. თუ როგორ ხდებოდა ეს ყოველივე და ზოგადად ჰქონდა თუ არა მას შედეგი ამას ორი ზემოთ აღნიშნული სახელწმიფოს მაგალითზე შემოგთავაზებთ, რადგანაც ამ ქვეყნებში კოვიდ

ეპიდემიოლოგიური ვითარება საკმაოდ რთული და მძიმე გახლდათ, რაც მშვიდობიანი პროტესტის მუხტს თითქმის არ ცვლიდა.

ეჭვგარეშეა, რომ კოვიდ 19 პანდემიამ მკვეთრი და მოულოდნელი დარტყმა მიაყენა მრავალ მიმდინარე და სამოქალაქო წინააღმდეგობას მთელს მსოფლიოში. ამერიკის შეერთებულ შტატებში კი ის უფრო მწვავედ და ფართო მასშტაბებზე მიმდინარეობდა. ამერიკის მაგალითი ცხადყოფს, თუ რაოდენ დიდი ძალა აქვს არაძალდობრივ სამოქალაქო წინააღმდეგობას და თუ როგორ შეუძლია მას არსებობა კოვიდ პანდემიის პირობებში.

ამერიკის შეერთებულ შტატებში მძიმე კოვიდ ეპიდემიოლოგიური ვითარება იყო, რასაც კიდევ უფრო მეტად ამძაფრებდა ახლად წარმოშობილი პროტესტი და მშვიდობიანი დემონსტრაციები, რომელიც, პოლიციის მიერ ჯორჯ ფლოიდის მკვლელობას შეეხებოდა. მისმა სიკვდილმა, რა თქმა უნდა, გამოიწვია დიდი ტალღა დემონსტრაციების, რომელიც ერთადერთ მიზანს ემსახურებოდა, აღეკვეთათ შავკანიანთა უფლებების დარღვევა. ფლოიდის გარდაცვალების მეორე დღეს და 22 აგვისტომდე, 26 მაისს, ACLED- მა ჩაინერა 75050-ზე მეტი დემონსტრაცია, რომლებიც დაკავშირებულია BLM (black live matter) მოძრაობასთან 504 შტატში 2440-ზე მეტ ადგილზე და ვაშინგტონში. (US crisis monitor, 2020).

არაძალდობრივი სამოქალაქო წინააღმდეგობა თავისთავად მოიაზრებს ასევე მშვიდობიანი პროტესტის და დემონსტრაციების გზით დასახული მიზნის ასრულებას. ამ დროს ნაკლებია ძალადობრივი დაპირისპირება, შეიარაღებული გამოსვლები და ყველაფერი ის, რაც ძალადობრივ წინააღმდეგობებს ახასიათებდა დიდი ხნის განმავლობაში. მიუხედავად იმისა რომ ამერიკის შეერთებულ შტატებში საკმაოდ დაძაბული და ფართომასშტაბიანი გამოსვლები მიმდინარეობდა, სამოქალაქო წინააღმდეგობა მაინც მშვიდობიან ხასიათს ინარჩუნებდა. იყო ასევე პოლიციის თავდასხმის, მალაზიების დანვის, ხალხის უმოწყალოდ ცემის შემთხვევებიც, თუმცა მოძრაობასთან დაკავშირებული ყველა დემონსტრაციის 93%-ზე მეტს დემონსტრანტს არ ჩაუდენიათ ძალადობა ან დესტრუქციული საქმიანობა. ცნობილია, რომ მშვიდობიანი საპროტესტო აქციები ქვეყნის მასშტაბით 2400 – ზე მეტ განსხვავებულ ადგილას ჩატარდა. ([CNN, 1 September 2020](#)).

ამერიკის შეერთებული შტატები ნათელი დასტურია იმის თუ რაოდენ დიდი ძალა აქვს არაძალადობრივ სამოქალაქო მოძრაობებს. იმ რთულ სიტუაციას, რასაც კოვიდ 19 პანდემია ქმნიდა, საკმაოდ წარმატებით უმკლავდებოდა პროტესტის ეს მშვიდობიანი და ამავე დროს წარმატებული ფორმა. მშვიდობიანი მოსახელობა საკუთარ სიცოცხლესა და ჯანმრთელობას დიდი რისკის ქვეშ აყენებდა, რათა ეცხოვრათ ისეთ ქვეყანაში სადაც სქესისა და რასის განურჩევლად ადამიანებს მიეცემოდათ ცხოვრების უფლება ალბათ სწორედ ამიტომ შეიძლება არაძალდობრივ სამოქალაქო წინააღმდეგობას წარმატებული ვუნოდოთ კოვიდ

პანდემიის პირობებში, რომელმაც ფაქტობრივად მოახდინა დაენგრია ის ზღუდეები, რასაც პანდემია ქმნიდა.

ჩვენი კვლევის ერთ-ერთი მთავარი კითხვა იყო ის თუ რა შედეგების მომტანია არაძალადობრივი სამოქალაქო წინააღმდეგობა და აქვს თუ არა მას მომავალი. ამერიკის შეერთებული შტატების მაგალითზე ვეცდებით გაჩვენოთ თუ რა გამოიღო ჯორჯ ფლოიდის სიკვდილის გამო დაწყებულმა მასობრივმა სამოქალაქო წინააღმდეგობამ. ახლა კი გთავაზობთ იმ შედეგებს, რაც გამოიწვია საზოგადოების პროტესტმა. ჯონ დეივი გამოყოფს შემდეგს:

მინეაპოლისის საკრებულოს წევრთა უმრავლესობამ პირობა დადო, რომ ქალაქის პოლიციის განყოფილება დაიშლებოდა საზოგადოების ხელმძღვანელობით შექმნილი უსაფრთხოების ახალი მოდელით. ეს გახლდათ ნაბიჯი, რომელიც ფლოიდის სიკვდილამდე წარმოუდგენელი იქნებოდა. ფლოიდის მკვლელობაში წარდგენილი პოლიციის ოფიცერ შოვინს დაუდასტურდა მეორე ხარისხის მკვლელობა, ასევე მასთან ერთად დაადანაშაულეს ის ოფიცრებიც რომლებიც ხელს უწყობდნენ მას ამგვარი საქციელის განხორციელებაში. გარდა ამისა, ამერიკის შეერთებულ შტატებში ამოღებულია ისტორიული ლიდერების ქანდაკებები, ძეგლები და შენობები, რომლებიც ატარებდნენ პოლიტიკას, როგორც რასისტულს.

სამართალდამცავი ორგანოები და პოლიტიკოსები, რომლებიც მათ ზედამხედველობენ ქვეყნის მასშტაბით, გასცეს ბრძანებები, რომლებიც მიზნად ისახავს ზედამხედველობის გაძლიერებას და პოლიციის მხრიდან ძალადობის აღკვეთას. რესპუბლიკელებმა სენატში და ასევე პრეზიდენტმა დონალდ ტრამპმა გამოაცხადეს საკუთარი საკანონმდებლო გეგმები პოლიციის რეფორმისა და რასობრივი უსამართლობის მოსაგვარებლად. (Dave, 2020).

სწორედ ეს ზემოთ ჩამოთვლილი მიზეზები ადასტურებს იმას თუ რაოდენ დიდი ძალა აქვს სამოქალაქო წინააღმდეგობას და რომ მისი მეშვეობით შესაძლოა მართლაც ისეთი ცვლილებების განხორციელება, რაც მანამდე წარმოუდგენელი იყო. სამოქალაქო წინააღმდეგობას მომავალი მართლაც გააჩნია და შესაძლოა მან დროთა განმავლობაში სრულიად ჩაანაცვლოს რევოლუციები, რომელსაც თან დიდი რაოდენობის შეიარაღებული დაპირისპირება ახასიათებს.

ჰონგ-კონგში 2019-2020 წლებში არაძალადობრივი წინააღმდეგობრივი მოძრაობის პიკი იყო. ყურადღება უნდა გავამახვილოთ იმაზეც, რომ 2020 წლის დასაწყისში ჰონგ-კონგი ჩინეთთან ერთად იქცა ეპიდემიოლოგიის კერად, თუმცა, მიუხედავად ამისა, საპროტესტო გამოსვლების მუხტი მაინც არ ეცემოდა. და მაინც რამ გამოიწვია საპროტესტო მოძრაობა და როგორ მიმდინარეობდა იგი კოვიდპანდემიის ფონზე?

ჰონგ-კონგისთვის არაძალადობრივი წინააღმდეგობრივი მოძრაობა იწყება 2019 წელს, რაც ექსტრადაციის კანონპროექტის წინააღმდეგ იყო მიმართული. კანონპროექტი ითვალისწინებდა აღმასრულებელი ხელისუფლების გადანაცვლებით ბრალდებულების გადაცემას ნებისმიერი იურისდიქციისთვის, მიუხედავად შეთანხმების ქონა/არ ქონისა. საქმე იქამდე მივიდა, რომ პროტესტი მალე ჰონგ-კონგისთვის დამოუკიდებლობის შენარჩუნების მცდელობად იქცა. ამ არაძალადობრივი მოძრაობის მთავარი მიზეზი იყო შიში იმისა, რომ ამ კანონის დამტკიცების შემთხვევაში, ადგილობრივებს მოაქცევდა ჩინეთის იურისდიქციის ქვეშ, რაც, თავისთავად, შეარყევდა ჰონგ-კონგის ავტონომიას და მოქალაქეების უფლებებს შეზღუდავდა. მოსახლეობა ფაქტობრივად დაუცველი გახდებოდა ჩინეთის მკაცრი, კორუმპირებული სამართლებრივი სისტემის წინააღმდეგ (ბურდული, 2020).

თავისუფლებისა და დამოუკიდებლობის შენარჩუნებისთვის ჰონგ-კონგელებს საკმაოდ ხანგრძლივი ბრძოლა მოუწიათ. საპროტესტო, მშვიდობიანი აქციები რამდენიმე ეტაპად იყო დაყოფილი. თავდაპირველ გამოსვლებში დაახლოებით 550000 ადამიანი მონაწილეობდა, თუმცა მას შემდეგ რაც, პირველმა სამოქალაქო პროტესტმა სათანადო შედეგი ვერ გამოიღო, საზოგადოება მეორე არაძალადობრივი სამოქალაქო მოძრაობის გარშემო გაერთიანდა, სადაც, ოფიციალური მონაცემებით, 1 მილიონზე მეტი ადამიანი მონაწილეობდა.

დემონსტრაციების დროს, მომიტინგეებმა წარმოადგინეს 5 ძირითადი მოთხოვნა: ისინი მოითხოვენ პოლიციის სისასტიკის დამოუკიდებელ გამოძიებას, დაპატიმრებული მომიტინგეების გათავისუფლებას, საპროტესტო გამოსვლების ოფიციალური სახელწოდების - „ამბოხის“ გაუქმებას, საკანონმდებლო საბჭოს წევრებისა და აღმასრულებელი ხელისუფლების ხელმძღვანელის პირდაპირ არჩევნებს, კერი ლამის გადაყენებას. (Radio free Asia, 2019).

საინტერესოა ვისაუბროთ იმაზეც, იყო თუ არა ეს პროტესტი სრულიად მშვიდობიანი. ოფიციალური მონაცემებით, ექსტრადაციის კანონის წინააღმდეგ გამოსვლები სრულიად მშვიდობიანი არ აღმოჩნდა. ფიქსირდება გარკვეული შეტაკებები სამოქალაქო საზოგადოებასა და ძალოვან სტრუქტურებს შორის. (მაგალითისთვის, პოლიციელებზე თავდასხმა, სამთავრობო დანესებულებებში შეჭრის მცდელობა, დაპირისპირება სხვადასხვა მხარეს შორის)

მნიშვნელოვანია ვისაუბროთ როგორი ეპიდემიოლოგიური მდგომარეობა იყო ჰონგ-კონგში ამ პერიოდში?

2020 წლის დასაწყისში, როცა დედამიწაზე თავს ახალი ეპიდემია გაჩნდა, ჰონგ-კონგში, სადაც 7,5 მილიონი ადამიანი ცხოვრობს, მხოლოდ 150-მდე შემთხვევა იყო თავდაპირველად დაფიქსირებული. მკაცრმა ე.წ. „ლოქდაუნმა“ და სხვადასხვა

რეგულაციებმა რეგიონში ეპიდსიტუაცია საკმაოდ დაასტაბილურა და სამართავი გახდა. თუმცა საზოგადოების მღელვარება ექსტრადირების კანონპროექტთან დაკავშირებით არ ცხრებოდა. არაძალადობრივ წინააღმდეგობრივ მოძრაობას ავტონომიის მხრიდან დაწესებულმა რეგულაციებმა ხელი ვერ შეუშალა და როგორც კი, კოვიდვითარება ოდნავ გაუმჯობესდა, ჰონგ-კონგის ქუჩები კვლავ საპროტესტო მუხტმა მოიცვა. ამას დაემატა ისიც, რომ მთავრობის მხრიდან დაიწყო რეგულაციების ეტაპობრივი შემსუბუქება, რამაც, მოკლე პერიოდში, საკმაოდ უარყოფითი შედეგები მოიტანა. მაგალითისთვის, ამ პერიოდში, კორონავირუსით დაინფიცირებულთა რაოდენობა 10000-ს გადასცდა, თანაც საკმაოდ მოკლე პერიოდში, რაც ჰონგ-კონგისთვის საკმაოდ დიდ დარტყმას წარმოადგენდა, მითუმეტეს იმის ფონზე, როცა არაძალადობრივი სამოქალაქო წინააღმდეგობა კვლავ არ წყდებოდა. (ადამია, 2020).

აღსანიშნავია ის ფაქტი, რომ მიუხედავად სახელმწიფოს მხრიდან დაწესებული რეგულაციებისა, ჰონგ-კონგში არაძალადობრივი სამოქალაქო წინააღმდეგობა მეტ-ნაკლებად ეფექტური აღმოჩნდა პროტესტის მონაწილეებისთვის, ვინაიდან კანონი ექსტრადირების შესახებ ავტონომიურმა მთავრობამ გაიწვია. კერი ლამმა ტელევიზიით 2019 წლის 4 სექტემბერს გამოაცხადა, რომ იგი საბოლოოდ და შეუქცევადად აგზავნის ექსტრადიციის კანონპროექტს ნაგვისყუთში. (რუხაძე, 2019).

მნიშვნელოვანია აღვნიშნოთ, რომ არაძალადობრივი სამოქალაქო წინააღმდეგობა ეფექტური და წარმატებული აღმოჩნდა ჰონგ-კონგის მშვიდობიანი მოსახლეობისთვის. ფართომასშტაბიან გამოსვლებს უშედეგოდ არ ჩაუვლია, ჰონგ-კონგელებმა აღკვეთეს ექსტრადირების კანონის მიღება, რაც, მათი აზრით, კითხვის ნიშნის ქვეშ დააყენებდა ავტონომიურ დამოუკიდებლობას. (BBC, 2019).

საინტერესოა ის ფაქტიც, რომ 2019 წლის 9 ივნისის საპროტესტო აქციის ორგანიზატორი, რომელიც გახდა პროტესტების დაწყების სიმბოლო ექსტრადიციის შესახებ კანონპროექტის წინააღმდეგ, იყო *ადამიანის უფლებათა სამოქალაქო ფრონტი* (Civil Human Rights Front), რომელმაც 2020 წლის 9 ივნისის საპროტესტო გამოსვლების საიუბილეო თარიღზე გამოაქვეყნა Facebook-ზე თავისიხედვა, თუ რა იყო ეს საპროტესტო გამოსვლები, სად რას საუბრობენ მის შესახებ. როგორც ამბობენ, საპროტესტო აქციები მთელი ქვეყნის გაღვიძება იყო 2014 წლის „ქოლგების რევოლუციისა“ და სტაგნაციის შემდეგ. მიუხედავად იმისა, რომ კანონპროექტი ჯერ შეჩერდა, შემდეგ კი გაუქმდა, მომიტიზაცებმა სერიოზული ზიანი მიიღეს მთავრობისა და პოლიციის მხრიდან და განიცადეს „ფსიქოლოგიური ტრავმა. მაგრამ 2019 წლის 9 ივნისი გახდა დღე, რომელიც სამუდამოდ დარჩება ჰონგ-კონგის მოქალაქეთა მეხსიერებაში, როგორც „ხალხის გაერთიანება ჩვენი საყვარელი ქალაქის დასაცავად.“ (Ho, 2020).

დასკვნა

მას შემდეგ, რაც 2020 წელს დედამიწას ახალი პანდემია დაატყდა თავს კოვიდ 19-ის სახით, სახელმწიფოთა მხრიდან დაწესებულმა რეგულაციებმა და სხვადასხვა შემზღვევებმა ერთი მხრივ, არაძალადობრივი სამოქალაქო წინააღმდეგობის მომავალი კითხვის ნიშნის ქვეშ დააყენა, თუმცა უნდა აღვნიშნოთ ის ფაქტი, რომ მთელი რიგი წყაროებისა და კონკრეტული შემთხვევების ანალიზის საფუძველზე აღმოჩნდა, რომ არაძალადობრივმა სამოქალაქო პროტესტმა მაინც გამოიღო მნიშვნელოვანი შედეგები, ეს ყველაფერი კი იმის ფონზე, როცა ეპიდემიისგან გადარჩენისთვის მნიშვნელოვანი იყო სოციალური დისტანციის დაცვა და მასობრივი შეკრებებისგან თავის არიდება.

აშშ-სა და ჰონგ-კონგის მაგალითები წარმოაჩენს არაძალადობრივი სამოქალაქო წინააღმდეგობის მნიშვნელობასა და განვითარების ტენდენციებს. საკითხის შესწავლამ ცხადყო, რომ აშშ-სა და ჰონგ-კონგში მძიმე ეპიდემიოლოგიური ვითარება იყო. კონკრეტულად, ორივე სახელმწიფოში კოვიდინფიცირებულთა რიცხვი საკმაოდ მაღალ მაჩვენებელს აღწევდა და ამის ფონზე მოქმედებდა ისეთი რეგულაციები, როგორცაა: სოციალური დისტანციის დაცვა, ფართომასშტაბიანი ღონისძიებების აკრძალვა და სხვა. მიუხედავად კოვიდრეგულაციებისა, არაძალადობრივ სამოქალაქო წინააღმდეგობას თავისი მუხტი და მნიშვნელობა არ დაუკარგავს, სამოქალაქო საზოგადოებამ მაინც შეძლო საკუთარი სიტყვის დაფიქსირება. (მართალია, ორივე სახელმწიფოში იყო გარკვეული გადაცდომები და ძალადობის შემთხვევები, თუმცა იგი მაინც ითვლება მშვიდობიანად). აშშ-ის შემთხვევაში ეს იყო ანტირასისტული გამოსვლები ჯორჯ ფლოიდის საქმესთან დაკავშირებით, ხოლო ჰონგ-კონგის შემთხვევაში გამოსვლები შეეხებოდა ექსტრადაციის კანონს, რომელიც ჰონგ-კონგის ავტონომიურობასა და თავისუფლებას საფრთხის ქვეშ აყენებდა.

არაძალადობრივი სამოქალაქო წინააღმდეგობის ორივე შემთხვევა საკმაოდ კომპლექსური და სპეციფიკურია, თუმცა აუცილებლად უნდა აღვნიშნოთ ის, რომ ორივე მათგანმა კონკრეტული, სამოქალაქო საზოგადოებისთვის მეტად მნიშვნელოვანი შედეგები გამოიღო: აშშ-ში დაისაჯა ჯორჯ ფლოიდის მკვლელი სამართალდამცველი, ხოლო ჰონგ-კონგში ექსტრადაციის კანონი განწვეული და გაუქმებული იქნა ავტონომიური მთავრობის მიერ.

ამ ყველაფერიდან გამომდინარე, შეგვიძლია ვთქვათ, რომ ბოლო წლებში არაძალადობრივი წინააღმდეგობა მართლაც შედეგიანი და ეფექტური აღმოჩნდა, მიუხედავად მძიმე ეპიდემიოლოგიური ვითარებისა. მნიშვნელოვანია აღვნიშნოთ ისიც, რომ მშვიდობიან სამოქალაქო პროტესტს მომავალი მართლაც გააჩნია და დიდი ალბათობით მას წინ ვერაფერი აღუდგება.

ბიბლიოგრაფია

ადამია, მ. ((2020). რატომ აფეთქდა ინფექცია ხელახლა ჰონგ-კონგში?

<https://bm.ge/ka/article/cnn-ratom-afetqda-infeqcia-xelaxla-hong-kongshi-/52302>

ბურღული, ნ. (2020). ჩინეთმა ჰონგ კონგის ავტონომიის შეზღუდვა დაიწყო.

<https://netgazeti.ge/news/456254>

რუხაძე, თ. (2020). ჰონგ კონგის მთავრობამ ექსტრადაციის შესახებ სადავო კანონი

ოფიციალურად განვია. <https://1tv.ge/news/honk-kongis-mtavrobam-egstradaciis-shesakheb->

[sadavo-kanoni-oficialurad-gamoiwvia](https://1tv.ge/news/honk-kongis-mtavrobam-egstradaciis-shesakheb-sadavo-kanoni-oficialurad-gamoiwvia)

BBC. (2019). Hong Kong extradition protests: Government suspends bill.

<https://www.bbc.com/news/world-asia-china-48645342?fbclid=IwAR23ngd-YKiSLKkqg->

[Mal8npskLnv5oLpO7ApuQuPQO7-8-nly8CuJMjEjc](https://www.bbc.com/news/world-asia-china-48645342?fbclid=IwAR23ngd-YKiSLKkqg-Mal8npskLnv5oLpO7ApuQuPQO7-8-nly8CuJMjEjc)

Chenoweth, E. (2020). The future of nonviolent resistance.

<https://www.journalofdemocracy.org/articles/the-future-of-nonviolent-resistance-2>

Chenoweth, E & Stephan, J, M. (2008). Why civil resistance works.

https://www.belfercenter.org/sites/default/files/legacy/files/IS3301_pp007-

[044_Stephan_Chenoweth.pdf](https://www.belfercenter.org/sites/default/files/legacy/files/IS3301_pp007-044_Stephan_Chenoweth.pdf)

Dave, P. (2020). Factbox: What changes are governments making in response to George Floyd protests?

<https://www.reuters.com/article/us-minneapolis-police-protests-response-idUSKBN23101D>

Dear, J. (2012). The facts are in: Nonviolent resistance works.

<https://www.ncronline.org/blogs/road-peace/facts-are-nonviolent-resistance-works>

Ho, K. (2020). Hong Kong's Carrie Lam says 'everyone has to learn a lesson', a year after 'million-

strong' protest. <https://hongkongfp.com/2020/06/09/hong-kongs-carrie-lam-says-everyone-has-to-learn-a-lesson-a-year-after-million-strong-protest>

Pinckney, J & Rivers, M. (2020). Nonviolent action in the time of Coronavirus.

<https://www.usip.org/publications/2020/03/nonviolent-action-time-coronavirus>

Radio free Asia. (2019). Police in Central Hong Kong stop, search subway passengers ahead of vote.

<https://www.rfa.org/english/news/china/search-06112019114440.html>

US crisis monitor. (2020). Demonstrations & political violence in America: new data for summer

2020. <https://acleddata.com/2020/09/03/demonstrations-political-violence-in-america-new-data-for-summer-2020>

Merriman, H & Bartkowski, M (2020) Civil Resistance, Oxford bibliographies.

https://www.oxfordbibliographies.com/view/document/obo-9780199743292/obo-9780199743292-0194.xml?fbclid=IwAR158diOeV8UcRyM8_kHIIDXp7HAUYy7QU4T4zkhetxCDWcgfAZH1der1DQ